10. SINIF FELSEFE
3. ÜNİTE

BİLGİ FELSEFESİ (EPİSTEMOLOJİ)

BİLGİ NASIL ORTAYA ÇIKAR?

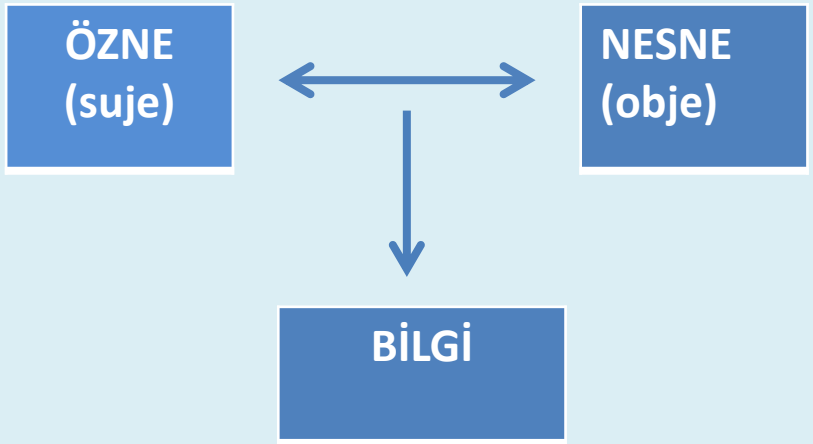
İnsan, içinde yaşadığı dünyada sürekli çeşitli nesne ve olaylarla karşılaşır.
Bilinç sahibi olan insan, bu nesne ve olayları önce fark eder.
Daha sonra bilmeye çalışır.
Bu karşılaşmada insan, bilen yani özne; nesne ve durumlar ise bilinen yani objedir.

DUR VE DÜŞÜN

Bir şeyi "biliyorum" dediğimiz zaman, en az iki kavram arasında ilişki kuruyoruz demektir

BİLGİ: BİLEN ÖZNE İLE BİLİNEN NESNE ARASINDA KURULAN BAĞ SONUCU ELDE EDİLEN ÜRÜNDÜR.

DOĞRU BİLGİ OLANAKLI MIDIR?

SEPTİSİZM (MÜMKÜN DEĞİLDİR)	DOGMATİZM (MÜMKÜNDÜR)
Doğru bilginin mümkün olmadığını savunan görüşe septisizm denir. **Septik filozoflar arasında Pyrhon, Timon, Gorgias, Protogoras gibi sayılabilir.** **Bu görüşe göre herkes için geçerli kesin bilgilere ulaşmak mümkün değildir.** **Bilgi görecelidir ve özneldir.** **Protogoras, ''İnsan her şeyin ölçüsüdür. '' diyerek bilginin değişebilen yapısına vurgu yapmıştır.** **Gorgias'ın ise şu sözü önemlidir:** **''Hiçbir şey var değildir.** **Var olsa bile bilinemez** **Bilinse de başkasına aktarılamaz. ''**	Dogmatik filozoflar doğru bilgiye ulaşmanın mümkün olduğunu savunur. Rasyonalizm ve emprizm görüşleri doğru bilginin var olduğunu savunan temel felsefi akımlardır. Doğru bilgiye ulaşılabileceğini savunan görüşler: RASYONALİZM (Akılcılık) EMPİRİZM (Deneycilik) KRİTİSİZM (Eleştiri Felsefesi) ENTÜİSYONİZM (Sezgicilik) POZİTİVİZM (Olguculuk) ANALİTİK FELSEFE (Çözümleyici Felsefe) PRAGMATİZM (Faydacılık) FENOMENOLOJİ (Görüngübilim)

DOĞRU BİLGİNİN SINIRI VE ÖLÇÜTÜ SORUNU

EMPİRİZM (DENEYCİLİK)	RASYONALİZM (AKILCILIK)	KRİTİSİZM (ELEŞTİRİ FELSEFESİ)
J. Locke'a göre "Zihin dünyaya boş bir levha (tabula rasa) olarak gelir." Bu anlamda zihnimizde doğuştan gelen bir bilgi yoktur ancak deneyimlerin oluşturduğu düşünceler vardır. Deneyimler, duyumlarla gerçekleşir. Duyu verileri sonucunda oluşan ilk izlenimler, anlama yetimiz sayesinde bilgiyi oluşturur.	Doğru bilgi ancak **akıl** yoluyla elde edilebilir. Bu görüşe göre doğru bilgi ancak değişmez olan varlığın bilgisidir. Böyle bir nesne deneyim yoluyla bilinemez. Değişmez ve sabit olan varlığın bilgisini yalnız akıl bilebilir. Çünkü akıl deneyden bağımsız, doğuştan getirdiğimiz bilgilerin kaynağıdır. Sokrates'e göre kimse kimseye bir şey öğretemez. **Ona göre insan bilgiye doğuştan sahiptir.**	Alman Filozof Kant'a göre doğru bilginin kaynağı **hem deney hem de akıldır**. Tek başına akıl veya deney doğru bilginin kaynağı olamaz. Duyumlarla başlayıp deneyle elde edilen veriler, akıl tarafından işlenmelidir. Deneyle gelen malzeme, aklın kavram ve kategorileriyle işlenerek bilgiyi oluşturur. Kant'a göre bilgi deneyimle aklın bir sentezinin sonucudur. Deneyimle gelen veriler olmasaydı, nesneleri fark edemezdik ama öte yandan, akıl olmasaydı, bilgiyi oluşturamazdık.

DOĞRU BİLGİNİN SINIRI VE ÖLÇÜTÜ SORUNU

ENTÜİSYONİZM (SEZGİCİLİK)	POZİTİVİZM (OLGUCULUK)	ANALİTİK ELSEFE (ÇÖZÜMLEYİCİ FELSEFE)
Henri Bergson'a göre bilgilerimizin kaynağı SEZGİlerimizdir. **Akış ve oluş hâlindeki hayatı ise yalnızca sezgi bilebilir.** **Sezgi akıldan daha üstün bir bilme yetisidir.** **Sezgi aklın kavrayamadığı şeyleri doğrudan ve aracısız bir şekilde bilmeyi sağlayan yetidir. Akıl ise zaman ve mekânla sınırlı bir bilme yetisidir.** **Gazali'ye göre de doğru bilginin kaynağı insanın sezgisidir. Sezgi akıldan daha üstün bir özelliktir.**	Auguste Comte'a göre gerçeklik olgulardan ibarettir. OLGU, gözlenebilen ve somut verilere dayandırılabilen türden değişimlerin ortak adıdır. Bu çerçevede doğru bilgi, olguların bilgisidir. Comte, deney dünyası içinde bulunmayan varlıkları araştırmayı gereksiz sayar. Bilimin konusuna giren olay ve olgularla felsefe yapılmalıdır. Bu nedenle metafizik türden açıklamaları değersiz bulur.	Bu görüşe göre, doğrulanabilir önermeler anlamlıdır. Doğru bilgi, doğruluğu test edilebilen bilgidir. Doğruluğu test edilemeyen türden metafizik görüşler ileri sürülmemelidir. Felsefenin görevi dilin yapısını ve mantığını analiz etmek olmalıdır. Bu doğrultuda felsefe dildeki kavramları çözümlemelidir. Eğer dilin mantığını anlayabilirsek doğru bilgiye ulaşabiliriz. Witgenstein'a göre göre dil ile gerçek aynı yapıya sahiptir. Dilin yapısının analizi aynı zamanda gerçekliğin analizidir

DOĞRU BİLGİNİN SINIRI VE ÖLÇÜTÜ SORUNU

PRAGMATİZM (FAYDACILIK)	FENOMENOLOJİ (GÖRÜNGÜBİLİMİ)
Bazı filozoflara göre ise bir önermenin doğru olmasının tek ölçüsü onun işe yaramasıdır. **Pratikte işe yarayan bilgi doğrudur.** **İnsanın bilgi edinme eylemi, problemle başlar.** **İnsan problemin çözümü için bilgilerini kullanır.** **Problemi çözmede başarılı olan bilgi doğrudur.** **Bilgi ve deneyimler arasında karşılıklı bir ilişkinin kurulduğu bu görüşte bilgi keşfedilemez, icat edilir.** **Bu durumda sürekli, değişmeyen, mutlak bilgilerden söz edilemez.** **W. James ve John Dewey en önemli temsilcileridir.**	Edmund Husserl'e (Edmund Husser) göre doğru bilgi öznenin bilinci içerisinde saklıdır. Bu çerçevede önce şeylerin kendisi olan özü görebilmek gerekir. Özü bilmenin ilk koşulu daha önceki bilgi ve inançları bir paranteze (epocheye) almaktır. **( )** Özü görebilmek için saf bir bilince sahip olmak gerekir.

DOĞRULUK NEDİR?

Bir bilginin nesnesiyle uyumlu olmasına, nesneyi olumlu anlamada karşılamasına doğruluk denir.
Örneğin ‘’Kar beyazdır.’’ önermesi doğrudur. Çünkü beyazlık bilgisi ile kar nesne bir uyum göstermektedir.

Doğruluk, yargıda, düşüncede, önermede var olan bir durumdur. Bir yargının veya önermenin doğruluk değeri vardır. Bir konu, yargı, düşünce hakkında doğru veya yanlış diyebiliriz.

GERÇEKLİK NEDİR?

Gerçeklik, düşünceden bağımsız olarak var olan bir durum, olgu veya nesnedir.
Gerçeklik, doğruluğu sağlayan varlığın bir özelliğidir.
Doğruluk düşüncenin bir özelliği iken gerçeklik; düşünceden bağımsız olarak var olan bir şeyin özelliğidir.
Örneğin ‘’Altın sarıdır.’’ Önermesinde altının ‘’sarı’’ olması doğrudur. Aynı zamanda ‘’altın’’ın kendisi de bir gerçektir.
Doğruluk öznenin ileri sürdüğü bir değerdir. Gerçeklik ise bir var olma durumudur.

